

consequentia, quia culpa illa solum est contra Deum, et culpa contra solum Deum obligat ad poenitentiam et satisfactionem, non vero ad aliam recompensationem. Imo ad illam satisfactionem poenitentiae non obligat in praesenti votum praecedens, ut supra notavi, sed obligat praecipuum virtutis poenitentiae.

10. *Fit satis objectioni in principio factae.* — Unde facile solvitur ratio ex obligatione justitiae supra posita. Nam imprimis dici potest, hanc culpam transgressionis voti proprie esse contra fidelitatem Deo debitam, et non contra propriam justitiam: et ideo licet sit gravis culpa in ratione irreverentiae, et contra cultum Deo debitum, non tamen esse propriam injuriam damnificantem Deum (ut sic dicam) in bonis suis, ut inde obliget ad recompensationem per modum alicujus restitutionis. Declaratur praeterea in hunc modum. Quia non magis damnificatur Deus in bonis suis per vota realia non impleta, quam non implendo vota personalia, quia utraque ordinantur, ad solum cultum Dei; neque enim ex votis realibus aliquid Deo accrescit praeter cultum, quia propter aliam utilitatem suam rebus nostris non indiget; ergo sicut ex transgressione votorum personalium non relinquitur obligatio restituendi Deo aliquid, licet ei fuerit denegatus debitus cultus, ita nec ex fractione voti realis.

11. *Cur obligatio religionis non obliget ad restitutionem.* — Et hinc potest intelligi ratio a priori, ob quam, licet religionis obligatio sit excellentior quam obligatio justitiae humanae, violatio illius non obliget ad aliquam restitutionem, sicut istius. Nam Deus non potest proprie damnificari ab homine in bonis suis sibi utilibus, sed solum potest offendit per denegationem debiti cultus, vel amoris debiti, aut preferendo illi creaturam in honore vel amore; et ideo respectu Dei solum est obligatio ad satisfactionem pro injuriis illatis, per conversionem ad ipsum, per amorem et poenitentiam, et vindictam pro culpa commissa. Homo vero damnum patitur in suis bouis, et illis privatur per actions injuriosas: et inde nascitur restituendi obligatio, quae propterea propria esse dicitur justitiae commutativa: de qua re alibi dicendum est. Ad sententias autem aliorum Doctorum ex parte jam responsum est, et in c. 17 eodem modo explicabimus obligationem voti conditionati. Dictum autem Paludani non admittimus; quia vero specialiter loquitur de illo, qui alium impedit ne votum religionis impleat, de illo puncto spe-

cialiter dicemus infra, tractando de illo voto in particulari.

CAPUT XVI.

UTRUM QUAE FIUNT CONTRA VOTI OBLIGATIONEM ET OBSERVATIONEM VALIDA SINT ET FIRMA?

1. *An efficiat verum contractum qui contravertum contrahit.* — *Duplex actio voto contraria.* — Hæc quæstio valde necessaria est ad intelligentiam præcedentium, et ad varios casus morales definiendos, et ideo hoc loco illam interponimus. Ut autem quæstio intelligatur, oportet advertere sermonem esse de moralibus effectibus, quos interdum habent actiones humanæ, ut sunt contrahere, donare, transferre dominium, obligare, et si qui sunt similes. Nam de effectibus physicis nulla est quæstio, ut per se constat; nam qui ludit contra votum, vere ludit quoad physicam actionem; moraliter vero inquiri potest an veram rationem contractus efficiat; et qui donat contra votum, physicè quidem rem tradit, sed an donatio valeat inquiri potest, et sic de aliis. Ut ergo breviter respondeamus, est advertendum secundo, duas actiones posse intelligi voto contrarias. Una dici potest contraria voto ex parte ipsius, seu quoad obligationem, ut si promisi Deo non ludere, et postea promisi homini ludere, etc. Alia actio esse potest voto contraria ex parte materiae, seu quoad executionem, ut est transgressio ipsius voti, ut si promisi non donare et dono, vel si promisi dare talis rem in eleemosynam, et postea vendo illam.

2. *Prima assertio: promissio facta contra votum validum invalida et illicita est.* — Dico ergo primo: omnis promissio, facta contra prius votum validum et obligans, non solum illicita est, sed etiam invalida et irrita. Probatur primo, quia est de re illicita; est enim promissio de fractione voti, quæ intrinsece mala est. Secundo, juramentum promissorium, factum contra prius votum, non obligat, ut supra ostensum est; ergo multo minus obligabit promissio ipsa per se spectata. Tertio, votum etiam factum contra prius votum invalidum est; et factum contra absolutam et validam obligationem homini factam, invalidum est; ergo a fortiori promissio humana facta contra prius votum invalida est. Antecedens quoad utramque partem supra, lib. 2, probatum est. Consequentia vero tenet a fortiori, quia minus potest prævalere promissio

CAP. XVI. UTRUM QUÆ FIUNT CONTRA VOTI OBLIGATIONEM VALIDA SINT.

987

facta homini contra promissionem factam sessionem, nec quoad dominium; ergo ex hac parte tenebit donatio illius, non obstante voto. Et hanc rationem reddunt communiter Doctores, ob quam matrimonium tenet, non obstante voto simplici castitatis; quia votum est tantum promissio, per quam non abdicat a se homo dominium sui corporis, et ideo traditio illius, quam per matrimonium facit, valida est, utpote facta a vero domino, nulla lege irritante aut resistente. Hæc autem ratio cum proportione locum habet in omni simili actu seu largitione, voto repugnante. Sicut etiam inter homines traditio alicujus rei Petro facta valet, licet prius per contractum fuisse Paulo promissa, *juxta l. Quoties, C. de Rei vindic.*

4. *Differentia inter promissionem et donationem voto contrariam.* — Præterea actus contra observantiam voti factus, licet male fiat, non inclinat nec obligat ad aliquid malum, sed potest conservari, et ad usum applicari sine ullo peccato, per se loquendo; ergo etiam ex hac parte potest ille actus esse validus, id est, habere suum effectum, quatenus actus humanus est, non obstante malitia, quam contra votum habet. Sicut ex humana generatione contra votum facta resultat bonus effectus, filius, scilicet, procreatus. Unde in hoc cernitur differentia inter promissionem et largitionem voto contrariam, quod promissio obligat ipsum promittentem ad agendum contra votum, quod fieri non potest; largitio vero semel facta non obligat postea ad agendum aliquid contra votum, et ideo ex hac etiam parte valida esse potest. Denique neque ex parte personæ votis cogitari potest aliqua inhabilitas, quæ ex voto resultet, ut ob eam actus postea factus validus esse non possit. Quod ita declaro: nam votum non operatur ultra intentionem votantis, ut saepè dictum, et probatum est; sed votans, verbi gratia, non nubere, non intendit se inhabilem reddere ad nubendum, sed solum intendit promittere, et se obligare ad id non faciendum, licet possit, et habilis sit. Et in idem reddit, quod votans per se, et ex vi voti non intendit irritare suas actiones, sed solum se obligare ad illas faciendas vel non faciendas; ergo non plus facit votando.

5. Addo vero quod, licet intenderet et vellet irritare suas actiones, non posset, nisi perseverando in eadem voluntate non faciendi talem actionem. Nam si mutat voluntatem per aliam contrariam, eo ipso destruit priorem, et jam vult esse ratum quod nollebat, et posterior voluntas revocat priorem, et ita haec habet effectum. Ut si quis nolit contrahere, dum

in illa voluntate perseveraverit, inhabilis erit ad contrahendum, in sensu (ut ita dicam) composito; nam stante illa voluntate, impossibile est facere contractum validum. Tamen si voluntatem mutat, jam erit habilis, quantum est ex hoc capite. Et similiter, licet homo prius absolute velit omnem contractum a se postea factum irritum esse, si postea velit absolute contractum validum facere, revera facit; quia semper posterior voluntas efficax est ad revocandam priorem, nec potest homo se privare hac potestate, nisi aliunde privetur, vel nisi per priorem voluntatem rem ita a se alienet, ut jam non habeat dominium, vel potestatem in illam. Et hac ratione nunquam potest Pontifex gratiam aliquam ita irrevocabilem concedere, quin ab ipso revocari possit; quia semper potestas est eadem, et posterior voluntas praevalit; ita ergo se habet voluntas propria hominis circa suos actus, si a superiore non impeditur. Nullum ergo excogitari potest principium, quare acta contra votum invalida sint, licet male fiant. Et hanc assertionem attigit ex parte Molin., tract. 2 de Jud., disp. 369, § Quintum.

6. *Acta contra votum non solum sunt valida, sed et rata, et firma.* — Ampliatur haec assertio primo, ut hujusmodi acta non tantum sint valida, sed etiam firma, id est, sine ulla obligatione irritandi vel revocandi illa ex parte voventis. Potest enim interdum actus non esse irritus ipso facto, esse tamen irritabilis vel irritandus, ut est vulgare in legibus, et contractibus humanis. Ostendimus ergo acta contra votum non esse irrita ipso jure, nunc autem addimus nec esse irritanda vel retrahenda. Loquimurque in conscientia, et quantum est ex intrinseca obligatione voti: nam alia quæstio est, an talia facta irritabilia sint, vel irritanda per Ecclesiam, quæ ad præsens non spectat, nec semper locum habet; statim vero de illa aliquid attingemus. Primo ergo id patet in exemplo de matrimonio contra votum ingrediendi religionem; est enim irrevocabile. Idem est in professione facta in religione laxiori contra votum ingrediendi strictiorem, quia non est revocanda, nec manet obligatio transeundi ad strictiorem, juxta capit. *Qui potest*, de Regularib., in 6. Ad hæc vero exempla dici potest, hoc ideo esse, quia illi actus matrimonii et professionis natura sua sunt perpetui. Verumtamen idem est in quocumque alio genere donationis, vel traditionis, ut si quis donavit amico rem promissam alteri, donator non tenetur donationi-

nem cassare, imo nec jure potest titulo solius voti. Ratio, cur non teneatur, est, quia id non vovit, neque ad id intendit se obligare ex vi talis voti. Et præterea addi potest non licere, et ideo non posse votum ad id obligare. Antecedens probatur, quia illa actio facta est cum potestate dominii, et cum plena voluntate, ut supponitur, et ex parte recipientis est acceptata sine ulla injuria; ergo non potest donator illam revocare.

7. *Acta contra votum ad nullam obligant recompensationem.* — Ampliatur secundo, ut non solum talis largitio sit valida et firma, sed etiam ut ex illa nullum relinquatur onus voventi ad aliquam recompensationem faciendam pro voto violato. Hoc patet ex dictis cap. 15, ubi ostensum est, violationem voti non obligare ad aliquam recompensationem; nam illa regula generalis est, ut ibi est probatum; ergo etiam in præsenti locum habet. Oportet autem advertere, aliud esse recompensare votum in eo quod violatum est, aliud implere votum, ex parte violatum, in ea parte quæ residua est, et servari potest. Prius enim dicimus non cadere sub obligationem, posterius autem nihilominus cadere potest. Contingit enim votum ad plura obligare, et licet in uno violetur, et quoad id non obligat ad recompensationem, nihilominus ad alia obligat, quæ observari possunt, non obstante priori actione voto contraria, et effectu ejus. Sicut supra diebamus de virgine habente absolutum votum virginitatis, si virginitatem perdiderit, quoad eam partem solum tenere ad penitentiam agendam pro fractione voti, nihilominus ex vi ejusdem voti tenere ad castitatem in posterum servandam, quia in eo integrum permansit votum. Sic etiam dicunt Theologi, qui contra votum castitatis matrimonium contraxit et consummavit, teneri nihilominus ad non petendum debitum, non per modum recompensationis, sed per formalem voti observationem, quia ejus obligatio durat in eo, in quo impleri potest; pro priori autem transgressione nulla recompensatio necessaria est præter penitentiam. Item qui contra votum religionis uxorem duxit, adhuc tenetur non consummare matrimonium, quia potest implere votum, quod de se semper obligat; si autem matrimonium consummavit, jam non tenetur ad aliquam recompensationem, sed solum tenetur esse in præparatione animi ad implendum votum, quacumque ratione a vinculo vel ab obligatione matrimonii libere-

res se moventes, et interdum etiam immobiles; nam haec solent magis secundum propriam rationem et conditionem, quam secundum communem voveri; et sæpe magna facilitate aliquis vovet aliquam hujusmodi rem, qui pecuniam seu pretium non promitteret. Aliud addendum occurrit per modum limitationis, quæ mihi videtur valde verisimilis: nam si quis hujusmodi rem voto promissam postea vendat, vel commutet, videtur mihi teneri ad implendum votum ex pecunia, vel alia re, in quam illam commutavit. Non propter recompensationem, nam haec nunquam habet locum, sed quia verisimilius est hoc fuisse inclusum in voto; nam qui rem talem Deo promisit, profecto habuit intentionem vendi Deo omnem ejus utilitatem. Item quia tunc pretium vel res alia quasi subrogatur loco alterius, et ita in eam cadit eadem obligatio, quod secus est, quando omnino alienatur vel consumbitur. Hoc autem non est certum, quod aliis magis considerandum relinquo, nam in auctoribus non invenio declaratum; videtur tamen satis pium, et probabile, et utile, ne homines nimiam licentiam assumant violandi similia vota.

10. *Qui accepit aliquid ab eo qui contra votum donat, non tenetur ad recompensationem.* — Ampliatur tertio secunda assertio, ut non solum procedat respectu voventis, sed in votis realibus locum habeat, etiam respectu aliorum, quibus tales res donantur aut venduntur. Nam etiam respectu illorum, contractus, largitio et similis actio valida est et firma, et ideo postea tuta conscientia rem possident ac retinent, nec tenentur contractum rescindere, aut rem ipsam, vel aliquid loco illius restituere, sed possunt illa libere uti tanquam sua. Probatur, quia si actio fuit valida, recipiens acquisivit dominium, et quia fuit firma, non tenetur rem acceptam reddere, vel contractum rescindere, et consequenter illa libere uti potest. Quia ratione justitiae non impeditur, vel ad aliquid horum obligatur; nec etiam ratione voti, quia ipse votum non fecit. Et hoc a fortiori concludit ratio: nam si illemet, qui votum fecerat, post talem transgressionem ad aliquid horum non obligatur, multo minus obligatur alter, qui votum non fecit.

11. *Qui accipit a donante contra votum, etiamsi peccet, non tenetur ad recompensationem.* — Ampliaturque ultimo hoc posterius dictum, ut locum habeat, etiamsi talis persona peccaverit, rem talem accipiendo, vel

emendo, etc. Potest enim ille excusari a peccato, si bona fide rem accipiat, quæ Deo erat voto promissa, quia illud ignorabat, ut testatur Augustinus, Epistol. 7, et habetur in e. *Nos novimus*, 17, q. 2. Et tunc clarum est ad nihil teneri, quia nec ratione acceptio, cum nihil peccaverit, nec ratione rei acceptæ, quia vere et solide illam comparavit, ut ostensum est. Et a simili potest optime confirmari ex capite primo, de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit, etc. Posset etiam fortasse excusari a culpa, etiamsi sciret votum alterius, quando ipse non induxit ad donandum vel contrahendum, sed illi res est oblatæ, vel alter se ostendit paratum; quia tunc non videtur peccare acceptando rem oblatam, quia non inducit alium ad malum, sed in suum commodum bene utitur malitia alterius. Quanquam hoc mihi satis incertum est, nam, licet ille excusetur a peccato scandali, non tamen videtur excusari a cooperatione cum alio in fractione voti. Sed hoc parum in præsenti refert, et tractabitur infra disputando in speciali de voto castitatis. Demus ergo illum peccare acceptando, vel etiam inducingendo aut invitando alium, cum sciat eum habere votum, et non posse id facere sine fractione voti, in quo casu certissimum est, grave peccatum committere contra religionem, quia non solum est cooperator, sed etiam causa fractionis voti; ut si quis inducat virginem habentem votum castitatis ad matrimonium, vel secum, vel cum alio contrahendum, gravissime peccat, ut est per se notum.

12. Dico ergo etiam tunc procedere conclusionem positam, et post illud peccatum posse illum licite retinere rem acceptam, et libere illa uti tanquam sua. Hoc patet exemplo matrimonii: nam qui sic desponsavit sibi virginem habentem votum, non solum dominium corporis ejus acquirit, et perpetuo retinet, propter validitatem matrimonii, sed etiam libere illa utitur, non solum reddendo, sed etiam exigendo, ut bene notavit Sylvest., *Matrimonium*, 7, quæstione 5, distinct. 6, in fine; et Sanc., lib. 9 de Matrimon., disput. 33, num. 2. Et ratio est, quia ille non obligatur ad non petendum, proprio voto castitatis, quia illud non habet ut supponitur; nec obligatur voto uxoris, quia votum non obligat nisi voventem; nec obligatur ratione peccati commissi inducendo, vel cooperando ad fractionem voti, quia fractio voti non obligat postea ad compensationem, sed ad pœnitentiam, etiam ipsum voventem; ergo multo minus obligabit

cooperantem vel inducentem. Idem ergo dicendum est in voto reali, quando quis rem voto promissam alteri donavit, qui forte peccavit, vel petendo, vel accipiendo illam; nam post illam acceptam ad nullum onus obligatur, nisi ad pœnitentiam. Probatur, quia si votum ibi fuit extinetum, principalis vovens, et proprius fractor voti ad nihil obligatur; ergo nec alter, qui solum fuit cooperator vel inductor: si vero votum adhuc obligat, quia non erat limitatum ad rem illam numero, obligabit solum voventem, non aliud.

13. *Duplex difficultas contra doctrinam.* — Dñæ vero circa hoc occurruunt difficultates: una est, quia licet regula juris civilis sit, ut quando eadem res duobus distrahitur, ille eam retineat, cui primum tradita est, seu qui primus illam possidere incepit, L. *Quoties*, C. de Rei vendit., nihilominus hæc regula non habet locum in spiritualibus, juxta cap. *Si tibi absenti*, de Praeben., in 6; sed votum spirituale quid est; ergo in illo non habet locum regula juris civilis, sed canonici, quæ habet, collationem beneficii absenti factam ab Episcopo non posse fieri alteri, ante elapsum terminum priori constitutum ad acceptandum. et si fiat, nullius esse momenti; ergo homini etiam in præsenti collatio facta post promissionem Deo factam non valet. Maxime cum Deus non sit absens, sed statim acceptet. Accedit, quod licet per contractum non soleat transferri dominium ante traditionem rei, juxta Leg. *Traditionibus*, C. de Pactis, nihilominus Ecclesiæ, seu potius Deo acquiritur, juxta Leg. *Ut inter*, C. de Sacros. Ecclesiis; ergo per votum etiam transfertur dominium, et consequenter omnis contraria traditio invalida est. Et hoc maxime urget, quando votum reale de re certa factum est. Nam, ut dicitur in leg. 2, ff. de Pollicit., decima voto promissa non desinit esse in bonis voventis, donec separetur, utique propter confusionem et incertitudinem; ergo e contrario res promissa fuit certa, ac separata, eo ipso quod vota est, desinit esset in bonis; ergo si postea aliter de illa vovens disponat, dispositio non tenet.

14. Et confirmatur, quia ob hanc causam per votum reale censetur jus acquiri Ecclesiæ, propter quod cogi potest voventis ad illud implendum; ergo quidquid fit contrarium tali voto, est irritum et inane. Antecedens videtur posse sumi ex cap. *Ex parte*, de Cens., ut ibi sentit Abb. in princ., etiamsi cap. *Scimus*, 12, quæst. 1, ex quo nihil colligitur; aliquid vero indicat ibi *Glossa* 1. Item Abb., in cap.

Quod super, de Voto, num. 2, et in cap. *Rursum*, Qui clericis vel voven., num. 4. Clarius id tradit Sarmient., de Redit. Eccles., part. 4, cap. 3, num. 3 et 6, ubi ait, ex voto speciali acquiri jus et actionem ipso jure, loco cui fit, juxta leg. 2, cum *Glossa*, ff. de Pollicit. Tandem augetur difficultas, quia licet daremus regulam legis *Quoties*, habere locum in spiritualibus, nihilominus solum haberet locum, quando quis bona fide accipit rem Deo promissam a conferente illam contra obligationem voti. Ita enim limitant legem illam etiam in contractibus humanis multi juristæ, quos refert et sequitur Covar., lib. 2 Variar., cap. 19, num. 5. Et videtur rationi consentaneum, quia si male fide quis accipiat, facit injuriam priori emptori, seu creditori; ergo eadem limitatio erit in præsenti adhibenda, quod est contra dicta.

15. *Datur responsio ad primam partem primæ difficultatis.* — Ad primam partem hujus difficultatis responderi potest primo, negando secundam consequentiam, quidquid sit de toto antecedente. Et ratio est, quia votum non habet vim actualis collationis, seu donationis, sed tantum promissionis de futuro; et ideo etiamsi sit a Deo acceptata, non privat voventem dominio, et absoluta potestate utendi re sua: solum obligat illum ne illa utatur, nisi tali modo, vel in talem usum. Quod si ille rumpat hanc obligationem, et liberius de illa re disponat, factum tenet, licet ipse peccet; nam usus rei propriæ non est invalidus, licet sit injustus, nisi vel ubi dominium est diminutum, vel lex irritat actum. Deinde dicitur, regulam illam cap. *Si tibi absenti*, non esse extendendam ad omnia spiritualia, sed esse peculiarem in beneficiorum collatione, in qua lata est, ut bene notavit Barbosa, in Rubr., ff. Solut. Matrim., part. 2, num. 83, et sentit etiam Covar., lib. 3 Variar., cap. 16, num. 1. Et ratio reddi potest, quia nullibi in jure fit illa extensio ad omnia spiritualia; et ideo specialis dispositio odiosa non est extendenda contra generalem regulam. Ratio autem specialis in beneficiis redditur a Barbosa, quia in beneficii collatione non transfertur dominium, sed manet semper apud Christum, et homini conceditur administrandi jus. Sed non placet, tum quia verius fortasse est, beneficiatum esse dominum sui beneficii; tum etiam quia (ut tollatur quæstio de modo loquendi) de illo jure administrandi eadem redit quæstio, cur in illo acquirendo non præferatur qui acceptavit illud, et in possessionem missus est. Alia ergo ratio est, quia Episcopus, conferens beneficium absentis, non donat rem suam, sed est publicus dispensator, qui jam functus est officio suo; et ideo non permittitur illi ut collationem mutet, donec alius respondeat. Ita Covar. supra, cum aliis, et est optima congruentia, et maxime deens. Et ita ibi locum etiam habet regula juris, *Quod semel placuit*, etc. Illud ergo lege canonica firmatum est, quia ad publicam beneficiorum dispensationem et administrationem decebat; secus vero est in donationibus, quas unusquisque facit de bonis suis, ut notant Bartol., Palud., Castren., et alii, in l.

Absenti, ff. de Donat. Et quoad hoc idem est in spiritualibus, ut patet in professione religionis; quia licet quis se offerat alicui religioni, non solum per modum promissionis, sed etiam donationis ex parte sua, donec realiter se tradat et acceptetur, non acquiritur jus religioni, et si alteri se tradat, tenebit factum, argumento cap. unic. de Voto, in 6. Multo ergo magis hoc procedit in voto simplici, seu puro, quod est tantum promissio.

16. *Respondetur ad confirmationem.* — Unde ad primam confirmationem negatur consequentia, dato antecedente, quia illud procedit in donationibus, legatis, et contractibus factis cum ecclesiis, et locis piis, de quibus loquitur d. 1. *Ut inter*: nam de illa materia disponit lex civilis, et privilegium Ecclesiæ concedit; non in voto puro, quod non continet contractum per modum donationis, sed solius promissionis Deo factæ. Ut autem satisfaciamus aliis partibus illius confirmationis, oportet ex supra dictis advertere, votum reale factum Deo interdum esse solum et purum; interdum habere promissionem humanam adjunctam, ut quando promitto Ecclesiæ calicem, et vovo Deo illud implere. Quando ergo votum fit priori modo, non solum voventis non amittit dominium rei sue, sive votum fuerit de re incerta, sive de re determinata, et separata ab aliis, verum etiam nec ex vi illius voti aliquod jus acquiritur alicui homini, vel loco puro, ut recte notavit Cajetanus, tom. 2 Opusc., tract. 11, q. 3. Et patet, quia non est promissio facta homini vel Ecclesiæ; ergo non est unde oriatur obligatio respectu illius. Item quia si quis vovit dare elemosynam pauperibus, nullum jus inde acquirunt pauperes, nec obligatio voventis terminatur ad illos. Et de hujusmodi votis hic loquimur; nam alia promissio, quæ interdum fit homini, quasi per accidentem se habet, vel ad summum ut materia voti.